

TÜRKİYE'DE ÖZEL SİGORTAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: LOGİT MODELİ

Server DEMİRCİ*
Melek ASTAR**

ÖZET

Bu çalışma, 2009 yılı hane halkı bütçe anketi verilerine dayanarak hane halklarının özel sigortayı tercih etme olasılıklarında etkili olan faktörlerin incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada özel sigorta olarak hayat, sağlık, konut, araç gibi devlet sigortası kapsamının dışında kalan tüm sigortalar ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, hane halkı reisinin yaşı ile hane büyüklüğü özel sigortalı olma olasılığını azaltmakta, hane halkı reisinin geliri, ev sahibi olması ve bunun yanında ikinci konuta da sahip olması ise özel sigortalı olma olasılığını arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel sigorta, Hane halkı, Logit modeli, Marjinal etkiler.

THE FACTORS OF AFFECTING INDIVIDUAL INSURANCES IN TURKEY: LOGIT MODEL

ABSTRACT

The aim of this paper is to examine probabilities of choosing individual insurances that based on households budget survey in 2009 for households. The findings show that the age of household head, disposable income, being host and having second house increases the probabilities of having individual insurance.

Key Words: Individual insurance, Household, Logit model, Marginal effects.

* Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi,
server_demirci@yahoo.com

** Öğr. Gör. İstanbul Bilim Üniversitesi, melekonometri@hotmail.com

1.GİRİŞ

Sigorta sahip olunan bir mal veya hizmetin zarara uğraması nedeniyle iktisadi kaybın giderilmesi amacı ile ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan risk ve biriken fon açısından sigorta çok önemlidir. Ekonomik açıdan riskin karşılanması güven vereceğinden verilen kredilere de bir kolaylık sağlar. Ayrıca biriken fon yatırımlara kaynak yaratarak ülke ekonomisi için olumlu bir katkı yapar.

Aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, tehlikenin gerçekleşmesi durumunda zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanılan bir sistemdir. Sisteme belirlenen nispeten küçük bedellerin ödenmesi ile girilir. Kişiler tehlikelerin neden olabileceği zararlarını, ödemiş oldukları primler yoluyla paylaşmaktadırlar. Sigortanın temel işlevi, zararı ekonomik açıdan önemsiz bir duruma getirerek kişilerin tek başına karşılayamayacakları veya karşılamada zorlanacakları zararları bir organizasyon aracılığı ile bölüşmeleridir. Böylece risk dağıtılmaktadır.

Sigorta M.Ö 4500 yıllarında Mısır'da başlamıştır. Temel işlevi, oluşan zararı ekonomik açıdan önemsiz duruma getirmek olan sigorta, aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, tehlikenin gerçekleşmesi sonucu zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanılan bir sistemdir. Sisteme belirlenen miktarda para ödenerek girilir ve risk paylaşılmış olur. Kısaca sigortalanan kişiler tek başlarına karşılayamayacakları veya tek başlarına karşılamakta zorlanacakları zararları oluşturulan organizasyon aracılığıyla paylaşmaktadırlar. Sigorta, sigortalanan ile sigorta şirketleri arasında yapılan sözleşme ile yürürlüğe girer ve yürütülür. Bu sözleşmeye sigorta poliçesi adı verilir. İlk yasal sigorta şirketi Cenova kentinde 1424 yılında kurulmuştur.1547 yılında İngiltere'de ilk deniz nakliyat poliçesi, 1583 yılında İlk hayat sigortası poliçesi düzenlenmiştir. 1600'lü yıllarda Paris'te ilk sigorta şirketi kurulmuştur.

Türkiye'de ilk sigortacılık faaliyetleri 1872 yılında İngiliz sigorta şirketleri tarafından başlatılmıştır.1893 yılında Osmanlı Umum Sigorta Şirketi ilk yerli sigorta şirketi olarak kurulmuştur. Cumhuriyetten sonra 1927 yılında Sigortacılığın ve Sigorta Şirketlerinin Teftiş ve Murakabesi hakkındaki kanun kabul edilmiştir. 1929 yılında Milli Reasürans T.A.Ş kurulmuş Türk sigortacılığının gelişmesine katkısı olmuştur. Sigorta sektörünü ciddi bir 1959 yılında yürürlüğe giren kanunla ele alınmıştır.

Sigorta hukuku açısından mecburi olan ve mecburi olmayan, sosyal güvenlik ve özel sigorta olarak iki ayrı şekilde incelenebilir. Ayrıca sosyal

güvenlik içinde yer almayıp devletin mecbur tuttuğu sigortalar da bulunmaktadır. Çalışmamızda devlet kapsamı dışında kalan özel sigortaları etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle girişi takip eden ikinci bölümünde özel sigorta ele alınmıştır. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde sırasıyla metodoloji ve veriler açıklanmıştır. Beşinci bölümde bulgular yer alırken son bölümde ise sonuçlara yer verilmiştir.

2. ÖZEL SİGORTA

Türkiye’de özel sigortanın temelleri 1959 yılında 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu’yla atılmıştır. Günümüzde sektöre yön veren kamu otoritesi Hazine içerisinde yer alan Sigorta Genel Müdürlüğü’dür. Özel sigorta, hayat ve hayat dışı olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır (Cahit ve Yürek, 2000: 32).

Genel olarak özel sigortayı ekonomik kriz, faiz oranı, enflasyon oranı, para arzı, hükümetlerin aldığı ekonomik kararlar doğrudan etkilemektedir. Bu etki sonucunda da kişisel gelir miktarı ve özel sigortalılık oranı değişmektedir (Kuntalp ve Omağ, 2000: 91–93).

2007’de ABD’de ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan ekonomik kriz sigortacılık sektörünü de etkilemiştir. Business Monitor International’ın 2010 yılında çıkan Türkiye’nin Sigortacılık Sektörü Raporu’nda şu tespitler yapılmıştır: Sektör düşük seviyede gelişmekte olsa da büyüme potansiyelinin olduğu görülmüştür. Motorlu araç sigortası-Trafik sigortası sektörün öncüsüdür. Pek çok sigorta şirketi 2009 yılında sermayelerini oluşturmuştur. Ayrıca çokuluslu şirketler açısından Türkiye cazip bir pazar olarak görülmektedir. Ancak fon oluşturmada büyük katkısı olan hayat sigortalarının payının çok düşük olduğu görülmektedir. Bu da fon birikimini olumsuz olarak etkilemektedir¹.

Literatürde özel sigorta tercihini etkileyen faktörlerin incelenmesi ile ilgili çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar genellikle ülkelerin ve özel sigorta şirketlerin verilerine dayanan yorumlamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları ülkelerin geneli için refah ve gelirin özel sigorta sahibi olmayı nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Özel sağlık sigortaları içinde sağlık sigortaları ile ilgili araştırmalara baktığımızda refah, gelir ve sigortanın karşılanabilirliği ilgili doğrudan bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede Kennickell (2007) refah ve gelirin özel

¹ Business Monitor International, *Turkey Insurance Report*, London 2009, s.77.

sigorta sahibi olmada ilişkili olduğunu ancak refahın daha önemli rol oynadığını çalışmasında belirtmiştir.

Bernard, Banthin ve Encinosa (2009) yaptıkları çalışmada gelir düzeyi ve refah ile özel sağlık sigortası arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eğer işveren özel sağlık sigortası yapmıyorsa özel sağlık sigortasının riski yüksek olduğu için primlerinin de yükseldiğini ve bu yüzden kişilerin kendileri için yaptıkları özel sağlık sigortası oranının dolayısıyla bu piyasasının çok küçük olduğu ortaya konulmuştur. LaPierre vd. (2009) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Ev sigortalarında ise Grace ve Klein (2003) ABD için yaptıkları bir araştırmada asıl belirleyici unsurun tabiat şartları olduğunu ortaya koymuştur.

Outreville (1996) çalışmasında gelişmiş ülkelerde özel emeklilik sigortalarının kişisel harcanabilir gelir ve ülkenin finansal gelişmişliği ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Lee (2007:183–184) genel olarak sigortalı olmanın gelir ve refah seviyesiyle bağlantılı olduğunu tespit etmiştir. Şener ve Akın (2010: 291–312) Türkiye’de bireysel emeklilik sahipliği ile gelir durumu ve eğitim seviyesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Ayrıca hayat sigortalarına etki eden unsurlar genel olarak gelir, enflasyon oranı, hisse senedi endeksi, işsizlik oranı ve finansal ve bankacılık alanında gelişmeler olarak belirtilmiştir Redzuan vd. (2009: 199). Truett and Truett (1990: 327) hayat sigortalarının milli gelir, eğitim ve yaşla ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Bu ilişkiyi de ilk defa Beenstock, Dickinson ve Khajuria (1986: 261–270) gelir, eğitim seviyesi ve yaşa bağlı olduğunu göstermişlerdir. Hussels, Ward ve Zurbruegg (2005:271–272) hayat sigortasına etki eden unsurları ekonomik, hukuki, politik ve sosyal olarak sınıflandırmışlardır.

3. METODOLOJİ

İki veya daha fazla değer alan kukla değişkenler bağımlı değişken olarak kullanıldığı nitel tercih modellerinde amaç, seçimin olasılığının belirlenmesidir (Aldrich ve Nelson, 1984). Logit modelleri, logit regresyona tabi olan ve özellikle ikili bağımlı değişkenler için tasarlanmış doğrusal olmayan fakat uygun dönüşümler ile doğrusallaştırılabilen bir regresyon modelidir. İki değer alabilen bağımlı değişken söz konusu olduğunda, bir karar biriminin sahip olduğu özellikleri ile bu değerlerin belirttiği durumlar

arasında belli bir tercihte bulunma olasılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla kullanılan Logit modelleri, birikimli dağılım fonksiyonu yardımı ile kurulan modellerdir. Logit modeli;

$$P_i = E(Y = 1/X_i) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_i)}}$$

şeklindeki lojistik birikimli dağılım fonksiyonundan (BDF) türetilmektedir. Burada yer alan P_i , bağımsız değişken X_i veri iken i. bireyin belirli bir seçim yapma olasılığını (i. birey için Y 'nin 1 ve 0 alma olasılığı) gösterirken, e bilindiği gibi 2.72 değerini ifade etmektedir. Fonksiyonda da görüldüğü gibi, P_i hem bağımsız değişkene hem de parametrelere göre doğrusal değildir (Gujarati, 2001:554–559).

Bir olayın gerçekleşme olasılığı ile gerçekleşmeme olasılığı birbirine oranlandığında elde edilen oran, bahis oranı (fark oranı, odds ratio) olarak adlandırılmaktadır. Hesaplanan bahis oranı e^{Z_i} 'ye eşit olmakta ve elde edilen bu bulgunun logaritması alındığında değişik bir sonuca ulaşılmaktadır (Kleinbaum vd., 1998: 657).

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = Z_i = \beta_0 + \beta_1 X_i$$

Bahis oranının logaritması L_i , hem parametrelere hem de bağımsız değişkene göre doğrusallaşmış olacaktır. Bu durumda, L_i Logit olarak adlandırılmakta ve bu nedenle bu modellere Logit Modelleri adı verilmektedir (Gujarati, 2001: 554)

Logit modelleri farklı yöntemler ile tahmin edilebilmektedir. Bunlardan en sık kullanılanlar, Tartılı En Küçük Kareler ile En Çok Benzerlik yöntemleridir.

Logit modeli katsayılarının anlamlılığın test edilmesinde kullanılan farklı yöntemler bulunmaktadır. Regresyon modellerindeki F testi yerine logit modelleri için genellikle kullanılan testler, Wald Testi ile En Çok Benzerlik Oranı (Likelihood Ratio Test) testleridir. Bu testler ile tüm değişkenler bir arada incelendiği gibi bir ve ya bir kaç ele alınarak da incelenmektedir.

Logit modellerinde katsayı yorumu açısından odds değeri ile odds oranı önemli kavramlardır. Odds (X) değeri, X olayın gerçekleşme olasılığının gerçekleşmeme olasılığına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Logit modellerinde, katsayı yorumu için bahis oranı dışında marjinal etkilerden de yararlanılabilmektedir. Olasılığın bağımsız değişkene göre kısmi türevi alındığında, bağımsız değişkendenki değişmelerin olasılık üzerinde sabit bir etkiye sahip olduğunun hesaplanması, X_i 'nin P_i üzerine

marjinal etkisi ile bulunmaktadır. Marjinal etki;

$$\frac{\partial P_i}{\partial X_i} = \frac{\hat{\beta}_i \cdot e^{-I_i}}{(1 + e^{-I_i})^2} = \frac{\hat{\beta}_i \cdot [(1 - P_i) / P_i]}{[1 + ((1 - P_i) / P_i)]^2} = \hat{\beta}_i \cdot P_i \cdot (1 - P_i)$$

olarak hesaplanmaktadır.

Buna göre, olasılığın bağımsız değişkene göre değişme oranının sadece β_i ' e değil, aynı zamanda değişimin ölçüldüğü olasılığın düzeyine de bağlı olduğu sonucuna varılır. Bu durum da, bağımsız değişkenlerdeki değişimin, herhangi bir tercihin seçilme olasılığı üzerine en büyük etkisinin, dağılımın orta noktasında meydana geldiğini belirtmektedir.

4. DATA

Bu çalışmada hane halkı verilerinden yararlanılarak, özel sigortaya sahip olmayı etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu Hane halkı Bütçe Anketi'nden elde edilen veriler düzenlenerek analiz için gerekli değişkenler oluşturulmuştur. Anket 2009 yılı 1 Ocak-31 Aralık dönemlerini kapsamakta ve 5658 hanenin bilgilerini içermektedir.

Elde edilen yatay kesit verilerinde analiz için gerekli düzenlemeler (kayıp gözlem, hane halkının tüm fertleri yerine hane halkı reisinin sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi vb.) yapıldıktan sonra açıklayıcı değişkenler ve bazı açıklayıcı değişkenler için de kukla değişkenler oluşturulmuştur. Analizde bağımlı değişken özel sigortaya sahip olup olmamayı gösteren kukla değişken olarak yer almaktadır. Bu nedenle özel sigortaya sahip olmayı etkileyen faktörlerin analizi için nitel tercih modellerinden biri olan logit modeli yöntem olarak seçilmiştir. Bağımlı değişkenin oluşturulmasında özel sigortaya sahip olma 1, sahip olmama ise 0 olarak tanımlanmıştır. Analiz sonucunda anlamlı olarak elde edilen açıklayıcı değişkenler ve değişkenlerin tanımları ise tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo 1. Açıklayıcı değişkenler

Değişken	Sembol	Tanım
Gelir	GLR	Hanenin yıllık kullanılabilir geliri (TL)
Hane büyüklüğü	HB	Hanedeki ilk yetişkin için 1, 14 ve daha yukarı yaştaki fertler için 0.5, 14 yaşından küçük fertler için 0.3 değerleri dikkate alınarak hesaplanan hane halkı büyüklüğü
Ev Sahipliği	ES	Ev sahibi ise 1, değil ise 0
Hane reisinin yaş	YAS	Yaş aralıklarının ortalaması ile hesaplanan hane reisinin yaşı
Hane reisinin iş statüsü	STATU1 STATU2	Özel ise 1 değil ise 0 Devlet ise 1 değil ise 0
Hane reisinin ikinci konut durumu	KONUT2	İkinci konuta sahip ise 1, değilse 0

Hane büyüklüğü için OECD tarafından belirlenen eşdeğerlik ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek, ilk yetişkin için 1, 14 yaş ve üzeri fertler için 0,5, 14 yaşından küçük fertler için 0,3 katsayılarını dikkate almaktadır. Hane reisinin iş statüsü için 3 kukla değişken oluşturulmuştur. STATU1 özeli, STATU2 devleti, STATU3 ise KİT'i baz alarak oluşturulmuştur. Üç durumlu kukla değişken yerine etkisini daha açık görmek amacıyla üç kukla değişken tanımlanmış ve kukla değişken tuzağına düşmemek için bunlardan özel ve devleti baz alan kuklalar kullanılmıştır. Hane reisi yaşı için anketten elde edilen yaş aralıklarının ortalamaları alınarak sürekli değişken olarak kullanılmıştır. Hane halkının konut durumu; ev sahibi, kiracı, lojman ve diğerleri olarak birden fazla kukla değişkenle tanımlanmış ancak ev sahibi kuklasının anlamlı olması nedeniyle yalnızca bu kukla değişkene yer verilmiştir. Özel sigortanın hanenin refah seviyesiyle ilişkili olduğu düşünüldüğünde analize hanelerin ikinci bir konuta sahip olup olmadıklarını

* Hanehalkı verileri kullanılarak yapılan çalışmalarda hanehalkı düzeyinde toplanan gelirlerin birey başına düşen gelirlere dönüştürülmesi gerekmektedir. Haneler arası karşılaştırma yapılabilmesi için hanelerin yetişkin-çocuk ayrımındaki farklılıkların dikkate alınmalıdır. Bunun için, her bir hane büyüklüğünün kaç yetişkine (eşdeğer ferde) denk olduğunu gösteren eşdeğerlik ölçeği kullanılmaktadır. Hanehalkı toplam kullanılabilir geliri toplam gelirin eşdeğerlik ölçeğine bölünerek, o hanehalkı için eşdeğer fert başına düşen gelir hesaplanabilmektedir. Bu nedenle tüketim harcamalarını etkileyen faktörlerin analizi için hane büyüklüğü adına OECD eşdeğerlik ölçeği kullanılmıştır.

gösteren KONUT2 kukla değişkeni de ilave edilmiştir.

Anketten elde edilen verilerle özel sigortayı etkileyebileceği düşünülen daha birçok açıklayıcı değişken oluşturulmuştur. Ancak, analiz sonuçlarında istatistiksel açıdan anlamlı sonuçların elde edilememesi nedeniyle bu sonuçlara yer verilmemiştir.

5. BULGULAR

Hane halkının özel sigortaya sahip olup olmamasını etkileyen faktörlerin logit modeli ile elde edilen analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde 5658 haneye ait verilerle yapılan analizde elde edilen tüm katsayıların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmektedir. Elde edilen LR istatistiği 7 serbestlik dereceli χ^2 değerine göre anlamlı olarak elde edilmiştir.

Tablo 2. Logit model tahmin sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart hata	Z değeri
GELİR	9.37e-06*	1.75e-06	5.34
HB	-0.28357**	0.14214	-1.99
ES	0.37432***	0.21752	1.72
YAS	-0.01409***	0.00855	-1.65
STATU S1	-0.44778**	0.22389	-2.00
S2	0.83800*	0.24906	3.36
KONUT2	1.05984*	0.24924	4.25
SABİT	-3.10279*	0.53239	-5.83
N:5658 Log likelihood = -560.609 LR χ^2 (7) = 86.70 prob> χ^2 =0.0000			

• *, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık seviyesini göstermektedir.

Logit modeli tahminlerinde elde edilen katsayılar direk olarak yorumlanamadığından katsayı yorumu için marjinal etkiler hesaplanmış ve Tablo3 ‘de sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 3. Marjinal etkiler

Değişkenler	dy/dx	Standart hata	Z değeri
GLR	1.63e-07 *	0.0000	4.98
HB	-0.00492 **	0.00243	-2.02
ES	0.00625***	0.00349	1.79
YAS	-0.00024***	0.00015	-1.66
STATU S1	-0.00784**	0.00393	-2.00
S2	0.02048**	0.00819	2.50
KONUT2	0.02963*	0.01023	2.90

• *, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık seviyesini göstermektedir.

Tabloda yer alan marjinal etkilere göre logit modeli için katsayı yorumu yapmak mümkündür. Diğer değişkenler sabitken; Oecd ölçeğine göre hane büyüklüğündeki %1'lik artış özel sigorta sahibi olma olasılığını %0.004 azaltmaktadır. Aynı şekilde ev sahibi olma durumu kiracı ya da diğer ev sahibi olmama durumlarına göre özel sigortaya sahip olma olasılığını %0.006 arttırıcı etki yaratmaktadır. İkinci konuta sahip olma durumu ise sigorta sahibi olma olasılığını %0.02 arttırmaktadır. Diğer değişkenler sabitken hane halkı reisinin yaşındaki %1'lik artış özel sigortaya sahip olma olasılığını %0.0002 azaltmaktadır.

Gelirin marjinal etkilerine bakıldığında; çok küçük bir etkisinin olduğunu ancak bu etkinin özel sigorta sahibi olma olasılığını arttırıcı yönde olduğunu söylememiz mümkündür. Hane halkı reisinin iş statüsü incelendiğinde ise; hane halkı reisinin özel sektörde çalışmasının özel sigorta sahibi olma olasılığını azalttığı, devlet sektöründe çalışıyor olmasının ise bu olasılığı arttırıcı yönde etki yarattığı söylenebilir. Diğer değişkenler sabitken; hane halkı reisinin özel sektörde çalışması bu sektörde çalışmayanlara göre sigorta sahibi olma olasılığını %0.007 azaltırken, devlet sektöründe çalışması bu sektörde çalışmayanlara göre özel sigortalı olma olasılığını %0.020 arttırmaktadır.

6. SONUÇ

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, hane halkı reisinin yaşı ile hane büyüklüğü özel sigortalı olma olasılığını azaltmakta, hane halkı reisinin geliri, ev sahibi olması ve bunun yanında ikinci konuta da sahip olması ise özel sigortalı olma olasılığını arttırmaktadır. Hane halkı reisi özel sektörde çalışıyorsa bu durum özel sigortalı olma olasılığını azaltırken, devlet sektöründe çalışıyor olması özel sigortalı olma olasılığını

arttırmaktadır.

Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri için yapılan çalışmalar incelendiğinde, özel sigorta sahibi olma tercihi, ev sahibi ve ikinci konut sahibi olma tercihlerine göre da önceliklidir. Ülkemizde ise öncelik ev sahibi ve ikinci konut sahibi olma daha sonra ise özel sigorta sahibi olma tercih edilmektedir. Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise hane reisinin yaşı ile hane büyüklüğünün artmasıyla özel sigorta tercihlerinde ki olasılığın azalmasıdır.

Elde edilen tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, ülkemizde özel sigortanın tercihi diğer ülkelere göre daha düşüktür. Bunun önceliğın devlet tarafından sağlanan sigortaların daha çok tercih edilmesine ve gereksinimlerin bu zorunlu sigortalara karşılanmasına bağlı olduğunu söylememiz mümkündür. Ülkemizdeki hanelerin gelir seviyeleri düşünüldüğünde elde edilen sonuçların beklendiği doğrultuda olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Beenstock, M., Dickinson, G., Khajuria, S., "The Determination of Life Premiums: An International Cross Section Analysis", *Insurance: Mathematics and Economics*; V.5 Is.4., Virginia 1986.

Bernard, Didem M; Banthin, Jessica S.; Encinosa, William E., "Wealth, Income, And The Affordability Of Health", *Health Affairs*, 28.3 (May/Jun) 2009.

Business Monitor International, Turkey Insurance Report, London 2009.

Damodar, N. Gujarati, *Temel Ekonometri*, Ümit Şenesen ve Gülay Günlük Şenesen (çev.) İkinci Basım, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2001.

Erden, Kuntalp ve Merih Kemal Omağ, *Banka ve Sigorta Hukuku*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim F. Yayınları, Eskişehir 2000.

Hussels, S Ward; D.R., Zurbruegg, "Stimulating The Demand For Insurance", *Risk Management & Insurance Review*, V.8 I.2, 2005.

John, H. Aldrich ve Forrest D. Nelson, *Linear Probability, Logit and Probit Models*, California: Sage Publications, Inc., 1984, s. 9.

Kennickell, Arthur B., "What's the Difference? Evidence on the Distribution of Wealth, Health, Life Expectancy and Health Insurance Coverage", *Statistics in Medicine*, V.27 is.20, USA 2008.

Lee, Kangoh, "Wealth, Income and Optimal Insurance", *The Journal*

of Risk and Insurance, Vo.74, N.1, Pennsylvania 2007.

Martin F. Grace ve Robert W. Klein, “Homeowners Insurance: Market Trends, Issues and Problems”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=816927, (30.09.2011)

OECD, Pensions Markets in Focus, No.8, July 2011.

Outreville, J. François, “Life Insurance Markets in Developing Countries”, *The Journal of Risk and Insurance*, Vo.63, N.2, 1996.

Özbolat, Murat, vd., “*Temel Sigortacılık*”, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s.20, Sigortanın Genel Prensipleri, Milli Reasürans İ.A.Ş., İstanbul 2000.

Redzuan, Hendon vd., “Economic Determinants of Family Takaful Consumption: Evidence From Malaysia”, *International Review of Business Research Papers*, Vol. 5 No. 5 September, Melbourne 2009 .

Şener, Orhan; Akın Faruk; “Özel Emeklilik Fonları ve Türkiye’de Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı I, Cilt.28, İstanbul 2010.

Tracey, A. LaPierre vd., “Estimating the Impact of State Health Insurance Mandates on Premium Costs in the Individual Market”, *Journal of Insurance Regulation*, Spring Volume 27, No. 3, Washington 2009.

Truett, Dale B. and Lila J. Truett, “The Demand for Life Insurance in Mexico and the United States: A Comparative Study”, *The Journal of Risk and Insurance*, Vol. 57, No. 2, Jun., Pennsylvania 1990.